

بررسی وضعیت استعمال سیگار در بین دانشجویان پسر دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان در سال ۱۳۷۸

دکتر علی اکبر نظری^{۱*}

چکیده

کشیدن سیگار در دنیا به عنوان یکی از مشکلات اجتماعی - اقتصادی مطرح می‌باشد. تولید انسوه سیگار و تبلیغات گسترده در خصوص آن موجب روی آوردن افراد زیادی به آن و افزایش شدید مصرف سیگار در سالهای گذشته شده است. مطالعات بسیاری بر روی میزان شیوع مصرف سیگار و علل گرایش به آن و راههای جلوگیری از آن انجام شده است که در برخی کشورها بر پایه این مطالعات موفق شده‌اند، شیوع مصرف سیگار را در دو دهه گذشته به نصف کاهش دهند.

این بررسی با هدف دستیابی به وضعیت استعمال سیگار در بین دانشجویان پسر دانشگاه علوم پزشکی سمنان به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری شامل تعداد ۳۲۰ نفر از دانشجویان پسر بوده است. جمع آوری اطلاعات توسط پرسشنامه‌ای حاوی ۲۴ سؤال پس از مطالعه اولیه انجام شده است. یافته‌های این بررسی نشان داد که ۱۴/۴ درصد از دانشجویان مورد مطالعه سیگار می‌کشند و ۶۷/۴ درصد بصورت تفریحی و ۷/۲ درصد هر دو یا چند روز یک نخ سیگار می‌کشند. همچنین ۴۵/۷ درصد از دانشجویان مورد مطالعه حداقل یکبار در طول زندگی خود سیگار کشیده‌اند. بیش از ۹۰ درصد اولین سن سیگار کشیدن کمتر از ۲۳ سال بوده و پس از آن احتمال سیگاری شدن به شدت کاهش می‌یابد. ۴۳/۵ درصد از دانشجویان مورد مطالعه کشیدن سیگار را در دوران دانشگاه شروع نموده‌اند. این موضوع اهمیت پیشگیری را در این گروه سنی نشان می‌دهد. ورود به دانشگاه یکی از عوامل خطر برای سیگاری شدن می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: سیگار، سیگاری، دانشجوی

□ مقدمه:

امروزه در دنیا هیچ کشوری وجود ندارد که بعنوان یکی از مهم‌ترین مشکلات اجتماعی و اقتصادی خود درگیر مسئله سیگار نباشد. تولید انبوه سیگار و تبلیغات گسترده موجب روی آوری افراد زیادی به آن و افزایش شدید مصرف در دهه‌های گذشته شده است. کشیدن سیگار بعنوان مهمترین مشکل بهداشتی قابل پیشگیری اکثریت کشورهای جهان به شمار می‌رود. آسیبهایی که سیگار به سلامتی وارد می‌آورد و نیز هزینه‌های مربوط به تهیه سیگار و از آن مهمتر هزینه‌های مربوط به درمان بیماریهای ناشی از کشیدن سیگار، که در کشور آمریکا ۶۰ درصد از هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی اولیه را شامل می‌شود، سبب گردیده که دولت‌ها به فکر از بین بردن این معضل و پیدا کردن راه حل‌های مناسب برای پیشگیری از آن باشند (۱ و ۲ و ۳).

مصرف سیگار بعنوان راه حل کاذبی برای رهایی از درگیریهای زندگی شهری و مشکلات روحی و روانی از یکسو، مطرح بودن کشیدن سیگار بعنوان یک ارزش در بین جوانان و نوجوانان، تقلید آنها از هنر پیشه‌ها و سایر افراد مورد علاقه شان از سوی دیگر، موجب شده مصرف سیگار روند رو به رشدی را بخصوص در بین جوانان داشته باشد. خاصیت اعتیادآور نیکوتین موجود در سیگار موجب می‌شود که پس از مدتی به دلیل وابستگی روانی و جسمی، حتی در صورت عدم تمایل به ادامه مصرف آن، فرد سیگاری نتواند آن را ترک کرده و مجبور شود سالها به کشیدن آن ادامه دهد (۴ و ۵).

کشورهای صنعتی که خود تولیدکننده عمده سیگار در جهان هستند، موفق شده‌اند که با

برنامه‌ریزی دقیق و تصویب قوانینی که مصرف سیگار را محدود می‌نماید و آگاه کردن جامعه از زیانهای آن، مصرف سیگار را در کشورهای خود در دو دهه اخیر تا حدود نصف کاهش دهند (۱ و ۲ و ۶).

بر اساس نتایج بررسی سال ۱۳۷۶ در ایران برای ۱۰ میلیون نفر سالانه حدود ۲۵ میلیارد نخ سیگار مصرف می‌شود که از این تعداد حدود ۱۵ میلیارد نخ آن سیگارهای خارجی است که معادل ۷۵۰ میلیون بسته بوده و عمدتاً بصورت قاچاق وارد کشور می‌شود و حدوداً ۲۶۲۵ میلیارد ریال صرف وارد کردن آن می‌شود. هزینه کل سیگار مصرفی داخلی و خارجی در ایران سالانه ۳۳۹۰ میلیارد ریال است. سازمان بهداشت جهانی هزینه‌های مربوط به درمان بیماریهای ناشی از سیگار را حدود دو برابر هزینه مصرف سیگار اعلام نموده است که می‌توان نتیجه گرفت که کل هزینه تهیه و مصرف سیگار و درمان بیماریهای ناشی از آن در ایران سالانه بیش از ۱۰۰۰۰ میلیارد ریال می‌باشد (۴).

با توجه به اهمیت اتلاف منابع مادی و انسانی و هزینه‌های درمانی عوارض بعدی بیماریهای ناشی از استعمال سیگار و روشن نمودن زوایای آن می‌تواند بر کاهش مصرف مؤثر باشد.

□ مواد و روشها:

این بررسی یک مطالعه توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جامعه مورد پژوهش کلیه دانشجویان پسر مشغول به تحصیل می‌باشد که بر اساس آمار اخذ شده از آموزش دانشگاه ۳۹۰ نفر در مقاطع مختلف شامل دکترای حرفه‌ای ۲۰۷ نفر،

عکس دارد. یعنی دانشجویان مقطع دکتری حرفه‌ای با ۵/۷ درصد نسبت به مقاطع پایین‌تر یعنی کارشناسی و کاردانی ۲۴/۴ و ۲۵ درصد بوده است. ۹۰ درصد افرادی که در حال حاضر سیگار می‌کشند قبل از سن ۲۳ سالگی سیگاری شده‌اند.

بیشترین احتمال سیگاری شدن افراد در دانشگاه (۴۳/۵ درصد) بوده است. پس از آن دوران دبیرستان (۲۳/۹ درصد) رتبه دوم را دارد. ۷/۲ درصد از افراد مورد مطالعه در روز قبل و ۱۴/۳ درصد در ماه قبل از مطالعه سیگار کشیده‌اند. ۲۵/۵ درصد افرادی که یکبار سیگار کشیده‌اند پدرشان سیگاری بوده است. ۱۵ درصد افرادی که تابحال سیگار نکشیده‌اند پدر سیگاری داشته‌اند. ۶۶/۴ درصد افرادی که لااقل یک بار سیگار کشیده‌اند لااقل با یک فرد سیگاری در ارتباط بوده‌اند. یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که مصرف سیگار در افرادی که خانه مجردی در سطح شهر داشته‌اند نسبت به افرادی که در خوابگاه یا همراه با خانواده خود زندگی می‌کنند بیشتر است. (۴۱/۶ درصد) همچنین افراد سیگاری ساکن خوابگاه دانشجویان (۶ درصد) بوده‌اند و میانگین کشیدن تعداد سیگار در بین دانشجویان هر دو روز یک نخ سیگار بوده است.

کارشناس ۱۱۶ نفر (شامل فیزیوتراپی، پرستاری پیوسته و ناپیوسته و گفتار درمانی)، کاردانی ۶۷ نفر (شامل هوشبری، رادیولوژی، علوم آزمایشگاهی، اطاق عمل و مدارک پزشکی) می‌باشند. تعداد ۳۵۰ فرم پرسشنامه در بین دانشجویان فوق توزیع گردید که تعداد ۳۳۲ فرم پس از تکمیل عودت داده شد. از این تعداد ۱۲ فرم به دلیل ناقص بودن و یا متناقض بودن بعضی پاسخ‌ها از مطالعه حذف گردید و اطلاعات نهائی از ۳۲۰ پرسشنامه اخذ شده است.

نتایج:

یافته‌های این پژوهش نشان داد که میانگین سنی دانشجویان پزشکی حرفه‌ای ۲۴/۷ سال دانشجویان کارشناسی ۲۰/۸ سال دانشجویان کاردانی ۲۰/۴ سال بوده است. همچنین (۵۶/۳ درصد) از دانشجویان مورد مطالعه تابحال سیگار نکشیده‌اند، (۲۶/۳ درصد) حداقل یکبار در طول زندگی خود سیگار کشیده‌اند، (۱۴/۵ درصد) از دانشجویان در حال حاضر سیگاری بوده‌اند. که بیشترین آنها در مقطع کاردانی می‌باشند (۷۶/۵ درصد).

بر اساس یافته‌های این بررسی، بیشترین احتمال برای کشیدن اولین سیگار در تمامی مقاطع تحصیلی در سنین ۱۸ تا ۲۰ سالگی (۳۰/۷ درصد) سپس در سنین ۲۱ تا ۲۳ سالگی (۲۳/۶ درصد) می‌باشد. پس از این دوران بیشترین احتمال سیگاری شدن برای اولین بار مربوط به قبل از ۱۱ سالگی (۱۶/۴ درصد)، در دانشگاه (۳۹/۳ درصد) و در دبیرستان (۱۴/۳ درصد) بوده است. سیگار کشیدن برای اولین بار در دوران دبیرستان با مقطع تحصیلی در دانشگاه نسبت

جدول شماره ۱: میانگین سنی دانشجویان سیگاری و غیر سیگاری دانشگاه علوم پزشکی سمنان به تفکیک مقطع تحصیلی

سال ۱۳۷۸

مقطع تحصیلی			دکترای حرفه ای			کارشناسی			کاردانی			جمع	
میانگین سنی به سال	کل	سیگاری	غیر سیگاری	کل	سیگاری	غیر سیگاری	کل	سیگاری	غیر سیگاری	کل	سیگاری	غیر سیگاری	
													۲۴/۷

جدول شماره ۲: فراوانی دانشجویان سیگاری و غیر سیگاری دانشگاه علوم پزشکی سمنان به تفکیک سن در مقاطع تحصیلی

مختلف سال ۱۳۷۸

مقطع	سن	دکترای حرفه ای												کارشناسی						کاردانی				جمع			
		سیگاری				غیر سیگاری				بیش	سیگاری				غیر سیگاری				بیش	سیگاری				غیر سیگاری			
		تعداد		درصد		تعداد		درصد			تعداد		درصد		تعداد		درصد			تعداد		درصد		تعداد		درصد	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۱۸-۲۰	۲۵	۱	۳	۲۲	۹۷	۲۹	۶	۱۲/۶	۳۵	۸۵/۲	۳۵	۳	۸/۴	۲۲	۹۱/۲	۱۱۱	۱۰	۹/۱	۹۷	۹۰/۸	۲۳	۲	۲۷	۱۱۱	۱۰		
۲۱-۲۳	۳۵	۵	۱۴/۳	۳۰	۸۵/۷	۳۲	۴	۱۷/۶	۲۸	۸۲/۲	۲۸	۱۱	۲۷/۳	۸	۷۲/۷	۸۰	۱۲	۱۷/۵	۶۹	۸۴/۵	۲۳	۲	۲۷	۸۰	۱۲		
۲۴-۲۶	۲۷	۸	۱۷	۲۹	۸۳	۹	۱	۲۲/۲	۷	۷۷/۸	۷	۳	-	۳	۱۰۰	۵۹	۱۰	۱۶/۸	۵۰	۸۷/۱	۲۳	۲	۲۷	۵۹	۱۰		
۲۷-۲۹	۱۹	۲	۱۰/۵	۱۷	۸۹/۵	۶	-	-	۶	۱۰۰	۶	۲	۲	۱۰۰	-	۲۷	۴	۱۲/۸	۲۳	۸۵/۱	۲۳	۲	۲۷	-	۲		
۳۰-۳۲	۲۵	۶	۲۲	۱۹	۷۶	۳	-	-	۳	۱۰۰	۳	-	-	-	-	۲۸	۶	۲۱/۲	۲۲	۷۸/۶	۲۲	۲	۲۷	-	۲		
۳۳-۳۵	۹	۳	۲۲	۷	۷۸	۱	-	-	۱	۱۰۰	۱	-	-	-	-	۱۰	۲	۲۰	۸	۸۰	۲۲	۲	۲۷	-	۲		
۳۶	۲	-	-	-	۱۰۰	۲	-	-	۱	۱۰۰	۱	-	-	-	-	۵	-	-	-	۱۰۰	۲۲	۲	۲۷	-	۲		
جمع	۱۷۲	۱۲	۱۲/۷	۱۵۰	۸۶/۳	۹۵	۱۲	۱۲/۸	۱۷	۸۵/۲	۱۸	۱۵	۸	۱۵/۷	۱۲	۸۱/۳	۲۶	۱۲/۲	۲۷۱	۸۵/۶	۲۳	۲	۲۷	۱۵۰	۱۲		

□ بحث و نتیجه گیری:

بر اساس تعریف اعتیاد به سیگار، از ۴۶ نفر افرادی که در این مطالعه سیگار می کشیده‌اند (۴۱/۳ درصد) معتاد به سیگار بودند و (۵۸/۷ درصد) معتاد نبودند. (۳۲/۶ درصد) خود را معتاد به سیگار می دانستند و (۶۷/۴ درصد) خود را معتاد نمی دانستند. در این مطالعه (۱۴/۴ درصد) از دانشجویان سیگار می کشیدند در حالی که یافته‌های مطالعه روی دانشجویان پزشکی تبریز مبین میزان (۲۵/۵ درصد) و مطالعه روی دانشجویان تربیت معلم تهران (۱۹ درصد) بوده است (۶۰۹). بیشترین افراد سیگاری در سنین ۱۸-۲۰ سالگی بوده‌اند که احتمالاً بدلیل کنجکاوی برای تجربه یک چیز جدید و یا دلایل دیگر از جمله تقلید از دیگران، هم‌رنگ شدن در جمع دوستان و یا احساس لذت از کشیدن سیگار می باشد. مطالعات مشابه در آمریکا نیز نشان می دهد (۹۰ درصد) افراد قبل از ۲۳ سالگی سیگاری شده بودند. همین موضوع اهمیت پیشگیری در سنین قبل از ۲۳ سالگی را نشان می دهد (۸ و ۱).

نتایج این مطالعه نشان داد که بیشترین میزان سیگاری شدن در گروه مورد مطالعه در دانشگاه بوده است (۴۳/۵ درصد). در مطالعات مشابه در دانشجویان پزشکی تبریز (۷۹ درصد) سیگاریها پس از ورود به دانشگاه سیگار کشیدن را همزمان با اتمام دبیرستان و ورود به دانشگاه آغاز کرده‌اند. این نتایج بیانگر آن است که جدا شدن از خانواده و ورود به یک محیط جدید و برخورد با افراد مختلف خطر مهمی برای روی آوری به سیگار بوده است (۱۰ و ۹).

(۷/۲ درصد) از دانشجویان در روز قبل و

(۱۴/۳ درصد) در ماه قبل از مطالعه سیگار کشیده بودند در مطالعه ملی کشور مجارستان در سال ۱۹۹۵ که بر روی نوجوانان انجام شده است (۳۵/۸ درصد) از دانش آموزان ۱۶ ساله این کشور طی ماه قبل از مطالعه سیگار کشیده بودند و این درصد در دانش آموزان ۱۸ ساله (۵۰ درصد) می باشد. مطالعه روی دانش آموزان آمریکایی در سال ۱۹۹۱ نشان داد (۱۱ درصد) از نوجوانان زیر ۱۸ سال و (۳۲ درصد) از نوجوانان ۱۸-۲۵ سال در ماه قبل از مطالعه سیگار کشیده‌اند (۷).

(۲۵/۵ درصد) افرادی که حداقل یکبار در زندگی خود سیگار کشیده‌اند پدر سیگاری داشته‌اند و (۸۱ درصد) آنها حداقل با یک فرد سیگاری در ارتباط نزدیک بوده‌اند. در مطالعه بر روی دانشجویان پزشکی تبریز (۶۸/۵ درصد) از افراد سیگاری حداقل یک فرد سیگاری در خانواده خود داشته‌اند. این آمار از یک سو نشان می دهد که وجود پدرهای سیگاری احتمال سیگاری شدن فرزندان را افزایش می دهد و از سوی دیگر این هشدار را به افراد غیر سیگاری می دهد که در انتخاب دوست و هم اتاقی دقت کافی داشته باشند چرا که بسیاری از موارد روی آوردن به سیگار در اثر داشتن دوستان و هم اتاقی های سیگاری است. بیشتر افراد سیگاری در خانه های مجردی شهر سکونت دارند و فقط (۱۶ درصد) آنها ساکن خوابگاه دانشگاه دانشجویی بوده‌اند (۹).

(۶۷/۴ درصد) افراد سیگاری هر دو تا چند روز یک نخ سیگار می کشند (۴/۴ درصد) بیشتر از یک بسته در روز (۲۱/۷ درصد) افراد ۹-۱ نخ در روز، (۶/۵ درصد) افراد ۲۰-۱۰ نخ در روز سیگار

می‌کشند. این آمار نشان می‌دهد که اکثریت افراد سیگاری بطور تفریحی و هرچند روز یکبار سیگار می‌کشند. این آمار از نظر میزان عوارض سیگار تا حدودی امیدوار کننده است چون میزان مصرف سیگار کمتر عوارض کمتری دارد. مطالعات در آمریکا نشان داد (۴۰ درصد) از نوجوانانی که تعداد کمی سیگار می‌کشیده‌اند. بعدها بطور مداوم و هر روزه سیگار کشیده‌اند بعدها میزان سیگار کشیدن حدود نیمی از آنها بیشتر شده

است.

تشریح و قدردانی:

بدینوسیله از همکاری سرکار خانم دکتر کمال، جناب آقای دکتر قربانی، آقای دکتر کساویانی، آقای دکتر آرزومندی و همچنین دانشجویان دانشگاه به پاس زحمات زیاد آنها تشکر و قدردانی بعمل می‌آید.

*****

References:

1- Cigarette Smoking Among Adults - USA. MMWR 1994 Des, P. 23, 43.

2- Fauci, A. etal. Harrison's Principles of internal Medicine, 14th ed 1998, Vol p. 339, 1268.

3- Pichett G. Public Health Administration and Practice, 1990, 19th ed, P.488-89.

۴- محمد، کاظم؛ زالی، محمد رضا. وضعیت استعمال سیگار در ایران بر اساس نتایج طرح سلامت و بیماری، مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۷، دوره شانزدهم، شماره ۱، ص ۲۷-۳۳.

۵- منافی، هادی. مصاحبه با روزنامه جمهوری اسلامی، سال بیستم، شماره ۵۶۷۸، سال ۱۳۷۶.

۶- آذر گشتاسب، اذن الله. بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه تربیت معلم تهران پیرامون ارتباط سیگار و بیماریها و پیشنهادهای آموزش بهداشت، پایان نامه جهت دریافت فوق لیسانس آموزش بهداشت دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۱۳۶۶.

۷- سیام، شهره. بررسی میزان آگاهی، عقاید و رفتار دانش آموزان پسر دبیرستانهای رشت درباره سیگار، ۱۳۷۵، مجله بهداشت جهانی، شماره ۳، ص ۴۸.

۸- سهرابی، فرامرز و همکاران. مسئله سیگار در آینه تحقیق، بررسی عوامل گرایش دانش آموزان به سیگار، تهران، معاونت پژوهشی وزارت آموزش و پرورش، انتشارات مدرسه، ۱۳۶۹.

۹- شهام فر، گلپاز. بررسی علل و نگرشهای روانی مصرف سیگار توسط دانشجویان پزشکی تبریز، خلاصه مقالات یازدهمین همایش بین المللی پزشکی جغرافیایی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ۱۳۷۷، ص ۱۸۴.

۱۰- معصوم زاده، فخری. علل ترک نکردن سیگار در بین دانشجویان سال ۵ و ۶ پزشکی دانشگاه تهران. پایان نامه جهت دریافت فوق لیسانس آموزش بهداشت دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۱۳۵۸-۹.

A Study on the smoking habit male students at Semnan University of Medical Sciences and health Services

Dr. A.A. Nazari

Abstract

Smoking is one of the social - economic problems of the world. Looking through mass production of cigarettes , and frequency advertising , the ratio of smokers are going higher during past years. Also studying on causes of smoking and how to prevent people from smoking, some countries have been successful in reducing their smokers up to 50% .

In this study, the main goal was How many medical boy students are involved smoking at Semnan University of Medical Sciences and health services.

Statistic group were 320 medical - boy students, they were asking by questionnaires, which had 24 questions .

The analytic Ratio showed that 14.4% of students were smoking as a habit , 67.4% were using as a fun and 7.2% were used one or two single cigarettes every other day . Also, 45.7% of the subjects have smoked at least once during their life time.

More than 90% of these boys were around 23 years of age and 43.5% started their smoking, when they began to study in college. So this subject will prove the important factors of preventive measure and risk factors on that society.

Key words: Cigarettes , Smoking , Student